

PRIKAZI KNJIGA

UGOVORI O PRIJEVOZU PUTNIKA I PRTLJAGE MOREM*

Jasenko Marin

Zagreb, 2005., VIII + 151 str., Izdavač: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Hrvatska pomorskopravna literatura obogaćena je iznimno važnim monografskim djelom. U izdanju Pravnog fakulteta u Zagrebu objavljena je knjiga *Ugovori o prijevozu putnika i prtljage morem*. Autor knjige je dr. sc. Jasenko Marin, docent na Katedri za pomorsko i opće prometno pravo Pravnog fakulteta u Zagrebu. Prema riječima samog autora, knjiga je rezultat njegovog višegodišnjeg rada posvećenog proučavanju ugovora i ugovorne odgovornosti iz pravnog posla prijevoza putnika i prtljage morem, nastala u okviru rada na znanstvenom projektu Jadranskog zavoda Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti pod nazivom *Hrvatsko pomorsko zakonodavstvo i međunarodni standardi*.

Iako je komercijalni prijevoz putnika brodom, u usporedbi s drugim prijevoznim granama, nešto manjeg opsega, poglavito ako su mjesto polazišta i odredišta na većoj udaljenosti, kada putnici najčešće koriste usluge zračnih prijevoznika, njegova uloga u segmentu turizma i u okvirima obalne plovidbe svake pomorske zemlje je nezamjenjiva. O važnosti prijevoza putnika za našu zemlju govori i činjenica da je taj prijevoz dijelom i subvencioniran od strane države, osobito izvan turističke sezone, u cilju povezivanja naših otoka s kopnenim dijelom države.

Ekspanzija pomorskog putničkog prometa bilježi se u svijetu i u nas. Autor knjige primjerice navodi podatak da je 1996. godine u pomorskom i obalnom prijevozu u Republici Hrvatskoj prevezeno 5.979.000 putnika, a 2002. godine 9.721.000 putnika, što je porast od cca 62%. Međutim, autor ocjenjuje da zabrinjava činjenica da porast broja prevezenih putnika ne prati i porast broja putničkih brodova. Upravo suprotno, 1996. godine imali smo 84 hrvatska putnička broda (uključujući trajekte), a 2002. taj je broj pao na 80. Za razliku od podataka za našu zemlju, u svijetu se bilježi stalan porast izgradnje velikih putničkih brodova koji mogu prevoziti i više od 3000 putnika.

Razvoj putničkog pomorskog prometa, a uz to adekvatna pravna regulativa nesporno su od osobite važnosti za Republiku Hrvatsku, kao turističku zemlju jadranske orijentacije. Pored toga, treba spomenuti da je materija prijevoza putnika i prtlja-

* Objavljeno u *Hrvatska pravna revija*, godina V., br. 5/2005. str. 111-113.

ge morem jedna od onih pomorskopravnih tema koje su posljednjih godina i u središtu razmatranja stručnih međunarodnih pomorskopravnih organizacija, te da je stupio na snagu novi hrvatski Pomorski zakonik koji sadrži važne izmjene i na ovom području. Zbog toga odabir teme i autorov trud učinjen s ciljem da se domaćoj pravnoj literaturi pruži sustavan prikaz i cjelovita analiza ovog vrlo aktualnog i izuzetno važnog, a monografski do sada ne obrađenog dijela pomorskog prava daje ovoj knjizi posebnu važnost. Knjiga će biti iznimno važno vrelo svakom čitatelju željnom saznanja o tome kako su u domaćoj pravnoj regulativi, a isto tako i na međunarodnoj razini, uređeni ugovori i ugovorna odgovornosti za prijevoz putnika i prtljage morem.

Strukturu knjige uz uvod i zaključna razmatranja čine četiri dijela, te sažetak na engleskom jeziku, prilog (pregled država stranaka međunarodnih konvencija i protokola koji uređuju materiju prijevoza putnika i prtljage morem), popis literature i stvarno kazalo.

Prvi dio knjige nosi naslov "Ugovori o prijevozu putnika morem". U njemu su raspravljena sva važna pravna pitanja i problemi koji se pojavljuju u ovom pravnom poslu iskorištavanja broda. Analizira se pojam, razmatraju se sastojci (elementi) ugovora o prijevozu putnika morem, te oblik sklapanja ove vrste ugovora, kao i značenje putne karte. Ovaj dio rada bitan je za razumijevanje odnosa između stranaka prijevoznog ugovora koji nastaju njegovim sklapanjem i izvršavanjem. U nastavku autor se bavi posebno važnim pitanjem a to je tko su ugovorne strane i koja su njihova prava i obveze u ovom pravnom poslu. Odredbe o obvezama prijevoznika od neprocjenjive su važnosti jer njihova normativna rješenja imaju izravan utjecaj na sustav ugovorne odgovornosti prijevoznika. U okviru toga, važna su i pitanja prijevoza putnika u kojem sudjeluje više prijevoznika, odustanak od ugovora i prekid putovanja, a autor im u radu posvećuje odgovarajuću pozornost.

Odgovornost za smrt i tjelesne ozljede putnika središnji je dio prvog dijela rada. Autor objašnjava odgovore na važna teorijska i praktična pitanja, kao što su naslov, princip i granice prijevoznikove odgovornosti, te koje se sve štete prema domaćem pravu nadoknađuju u ovom slučaju odštetne odgovornosti, kao i pitanje mjerodavnog prava i nadležnosti suda.

U okviru ovog dijela rada autor posebno analizira pitanje zastare tražbina iz ugovora o prijevozu putnika, te pitanja koja se u okviru tog pravnog problema pojavljuju kao što je trajanje zastarnog roka, početak tijeka zastarnog roka, zastoj i prekid zastarijevanja.

Uz analizu odgovarajućih odredbi Pomorskog zakonika i Zakona o obveznim odnosima, u knjizi se podrobno analizira uređenje materije koja je predmet autorove analize i na međunarodnoj razini. Na međunarodnoj razini postoje dvije skupine pravnih instrumenata koje uređuju ovu materiju. Prvu skupinu čine "specijalni" međunarodni ugovori koji uređuju prijevoz putnika i prtljage. Drugu skupinu čine međunarodni ugovori koji uređuju materiju odgovornosti brodovlasnika za sve pomorske tražbine, pa tako i za tražbine iz ugovora o prijevozu putnika i prtljage.

Autor vrlo detaljno i znanstveno umješno analizira sve relevantne odredbe međunarodnih konvencije koje mogu doći u primjenu kada se odlučuje o odgovornosti za štetu zbog smrti ili tjelesne ozljede putnika, kao i zbog gubitka, oštećenja ili zakašnjenja prtljage. U prikazivanju i analizi materije koristi dvije osnovne metode. Jedna metoda je kronološka i njome se prikazuju relevantni pravni izvori prema vremenskom slijedu njihova nastajanja. Uz tu metodu, autor koristi još i poredbenu metodu. Uspoređuje rješenja starijih i novijih pravnih izvora kao bi prikazao i objasnio ne samo što sadrže pojedini pravni propisi, nego i zašto oni sadrže određena pravna rješenja.

Temeljito su obrađena sva relevantna pitanja u svezi Međunarodne konvencije za izjednačavanje nekih pravila o prijevozu putnika morem iz 1961, a to su: područje njezine primjene, pitanje aktivne i pasivne legitimacije, te zasebno središnje pitanje, a to je kako je prema tom međunarodnom instrumentu uređena odgovornost prijevoznika, koji je princip i koje su granice prijevoznikove odgovornosti.

Nakon što je u Bruxellesu 1967. godine donijeta Međunarodna konvencija za izjednačavanje nekih pravila o prijevozu putničke prtljage morem, unutar Međunarodne pomorske organizacije počelo se razmišljati o objedinjavanju materije koju uređuje ova konvencija (prijevoz prtljage) i materije koju uređuje Konvencija iz 1961. (prijevoz putnika). Opravdanje za takva razmišljanja nalazi se u činjenici da je prijevoz prtljage jedna od prestacija ugovora o prijevozu putnika. Ugovor o prijevozu putnika osnova je obveznopravnih odnosa prijevoznika i putnika u pogledu prijevoza prtljage. Napori Međunarodne pomorske organizacije (IMO) urodili su plodom na Pravnoj konferenciji održanoj u Ateni od 2. do 13. prosinca 1974. godine donošenjem konvencije koja uređuje materiju prijevoza putnika i njihove prtljage morem. Izglasana je rezolucija kojom je konvencija nazvana "Atenska konvencija o prijevozu putnika i njihove prtljage morem". U knjizi su iscrpno prikazana sva važna pitanja pravnog uređenja Atenske konvencije, područje njezine primjene, pitanje aktivne i pasivne legitimacije, te nadležnost, naravno, posebnu pozornost autor je posvetio analizi odgovornosti prijevoznika i stvarnog prijevoznika i to principu i granicama odgovornosti.

U nastavku prvog poglavlja knjige autor analizira protokole o izmjenama Atenske konvencije o prijevozu putnika i njihove prtljage morem (Protokol iz 1976., Protokol iz 1990. i Protokol iz 2002.). Podrobno objašnjava razloge koji su doveli do potrebe izmjene i osuvremenjivanja Atenske konvencije protokolima, točnije koje bitne novine unose protokoli na Konvenciju. Autor obrazlaže i razloge nezadovoljavajućeg stupnja prihvaćenosti Atenske konvencije.

Posljednja tematska cjelina prvog dijela knjige je analiza odredbi međunarodnih pravnih instrumenata o odgovornosti brodovlasnika i njihov utjecaj na odgovornost pomorskog prijevoznika za štetu zbog smrti i tjelesne ozljede putnika. U okviru toga općenito se govori o odgovornosti brodovlasnika, te posebno o relevantnim međuna-

rodnim pravnim izvorima za to područje, kao što su: Međunarodna konvencije o ograničenju odgovornosti vlasnika pomorskih brodova iz 1957., Konvencija o ograničenju odgovornosti za pomorske tražbine iz 1976. i Protokol iz 1996. o izmjeni Konvencije o ograničenju odgovornosti za pomorske tražbine iz 1976.

Drugi dio knjige posvećen je ugovorima o prijevozu putničke prtljage. Definirana je putnička prtljaga i objašnjeno koje su njezine vrste, što općenito predstavlja prijevoz prtljage, te tko su ugovorne stranke ovog pravnog posla. Posebno je obrađeno pitanje odgovornosti za prtljagu, osobe koje odgovaraju, pravni princip odgovornosti i granice odgovornosti. Analizirano je pravno uređenje spomenutih pitanja u Pomorskom zakoniku, te uređenje materije na međunarodnoj razini.

Cjelovitosti i potpunosti ove monografije pridonosi činjenica da je autor obradio i napravio iscrpan prikaz uređenja materije u poredbenom pravu. Ovoj analizi posvećen je treći dio knjige. Autor je proučio i prikazao pravno uređenje materije u 20 država. Prikaz propisa drugih zemalja vrlo je koristan jer između ostalog omogućuje uvid u postojanje sličnih, a i različitih rješenja pravnog uređenja prijevoza putnika i prtljage morem i odgovornost za štetu iz tog pravnog posla u nacionalnim pravima tih zemalja. To može poslužiti domaćem zakonodavcu kao važno vrelo u iznalaženju korisnih informacija za ocjenu prilagođenosti domaćeg propisa standardima drugih zemalja u ovom području, kao i eventualno budućem smjeru osuvremenjivanja domaćih propisa.

Uz proučavanje svog predmeta istraživanja kroz analizu odredbi hrvatskih pozitivnih propisa, relevantnih međunarodnih ugovora, te prikaza pravnog uređenja odgovornosti za štetu nastalu prijevozom putnika i prtljage u poredbenom pravu, autor je izvršio i komparativnu analizu ugovora o prijevozu putnika i prtljage u drugim prijevoznim granama. Sveobuhvatnosti knjige svakako pridonosi ovo važno četvrto poglavlje koje je posvećeno ugovorima o zračnom, željezničkom i cestovnom prijevozu putnika i prtljage. U njemu autor prikazuje osnovna obilježja pravnog uređenja ugovora o prijevozu putnika i prtljage zrakom, željeznicom i cestom. Usredotočuje se na analizu ugovornog odnosa između prijevoznika i putnika, te naglasak stavlja na pozitivne pravne propise (hrvatski zakoni, konvencije na snazi koje obvezuju Republiku Hrvatsku). Posebno radi aktualnosti i cjelovitosti pri obradi problema autor se osvrće i na međunarodne propise čije se stupanje na snagu očekuje u bliskoj budućnosti.

U zaključnom dijelu autor rezimira činjenice i okolnosti koje su bitne za pravno uređenje pomorskog prijevoza putnika i prtljage morem. Zaključuje da je i na međunarodnoj razini i na nacionalnoj razini uočljiv trend pooštavanja odgovornosti prijevoznika za štete zbog smrti i tjelesne ozljede putnika, odnosno gubitka i oštećenja prtljage, i to kako u pogledu principa odgovornosti, tako i u pogledu granica odgovornosti.

U zaključnim razmatranjima, između ostalog, autor iznosi svoje očitovanje o iznimno važnim pitanjima a to su: jesu li odredbe Pomorskog zakonika usklađene s relevantnim međunarodnim konvencijama, te pitanja odnosa Republike Hrvatske prema najnovijem Protokolu iz 2002, kao i odgovor na pitanje treba li Republika Hrvatska postati ugovornica Protokola iz 1996.

Autor pozitivno ocjenjuje promjene relevantnih propisa kojima bi se poboljšao pravni položaj putnika u pomorskom prijevozu. Osobito to vrijedi u pogledu omogućavanja što jednostavnije i cjelovitije naknade pretrpljene štete u slučaju putnikove smrti ili tjelesne ozljede. Smatra da bi Republika Hrvatska trebala što prije postati ugovornicom Protokola iz 1996. o izmjenama Konvencije o ograničenju odgovornosti za pomorske tražbine iz 1976. Što se tiče Atenske konvencije, Republika Hrvatska je njezina stranka, kao i Protokola iz 1976. i 1990., s tim da kasniji Protokol još nije stupio na snagu na međunarodnoj razini. Pomorski zakonik iz 2004. potpuno usklađuje granice odgovornosti za putnike i prtljagu s granicama iz Protokola iz 1990. Ostaje pitanje odnosa Republike Hrvatske prema najnovijem Protokolu iz 2002. U vezi s tim pitanjem, autor naglašava da treba imati na umu da unutar Europske zajednice postoji konsenzus oko prihvaćanja Protokola iz 2002. od strane same Zajednice i pojedinih njezinih članica. Njihovo obvezivanje Protokolom iz 2002. bit će dostatno da taj Protokol stupi na snagu na međunarodnoj razini. Sigurno je da će se i Republika Hrvatska, koja teži ulasku u Europsku uniju, u bliskoj budućnosti morati obvezati tim Protokolom.

Na kraju knjige nalazi se opsežno stvarno kazalo, te sažetak na engleskom jeziku, a u prilogu knjige je i pregled država stranaka međunarodnih konvencija i protokola koji uređuju materiju prijevoza putnika i prtljage morem.

Možemo ocijeniti da knjiga dr. sc. Jasenka Marina "*Ugovori o prijevozu putnika i prtljage morem*" na vrlo sistematičan i pregledan, te visoko znanstveno analitičan način obrađuje pravno uređenje materije ugovora o prijevozu putnika i njihove prtljage morem. Posebno su značajne spoznaje do kojih autor dolazi, a odnose se na potrebu obvezivanja Republike Hrvatske međunarodnim ugovorima koji uređuju problematiku prijevoza putnika i prtljage morem. Općenito, autorova analiza i ocjena uspješnosti međunarodnog i hrvatskog pravnog uređenja ove materije iznimno je vrijedan doprinos za hrvatsku pomorskopravnu znanost, legislativu i praksu. To je tema koja može zanimati ne samo pravnike i pomorske prijevoznike, već može biti interesantna i širokom krugu čitatelja koji žele proširiti svoja znanja o tome koja su njihova prava i obveze kao putnika iz ugovornog odnosa prijevoza morem. Međutim, budući da se radi o znanstvenoj analizi i radu u kojem je primijenjena suvremena znanstvena metodologija istraživanja i stil pisanja, koja sadrži autorov kritički osvrt i konkretne legislativne prijedloge, ona će primarno služiti kao dragocjen priručnik teoretičarima i pomorskopravnim praktičarima pri pronalaženju odgovora na konkretna pravna pi-

tanja iz područja ugovora o prijevozu i odgovornosti za štetu nastalu prijevozom putnika i prtljage morem. Zbog činjenice da je to prva pravna monografija o prijevozu putnika i prtljage morem u nas, važno je naglasiti da je to iznimno vrijedan doprinos za našu pravnu literaturu iz područja pomorskog prava.

Mr. sc. Vesna Skorupan, asistent
Jadranski zavod HAZU

Summary:

Jasenko Marin: Ugovori o prijevozu putnika i prtljage morem (Contract of Carriage of Passengers and Passenger's Luggage by Sea)

Faculty of Law, University of Zagreb, 2005, VIII + 151 pages

This book deals with one of very important problems of maritime law - contracts relating to the carriage of passengers and their luggage by sea.

The author divided subject matter of this book into the following parts:

Introduction. The author points out the importance of the carriage of passengers and their luggage by sea, and he explains the purposes and methods of the scientific analysis of the subject.

Part I – Contract of carriage of passengers by sea. All important questions related to this topic are analysed. The author elaborates on the definition of the contract, sources of Croatian law governing this type of contract, rights and duties of contracting parties, importance of the passenger ticket, time bar, jurisdiction, applicable law etc. Particular chapter is devoted to the most important question – liability of the carrier for damage suffered as a result of the death of or personal injury to a passenger.

All mentioned topics are elaborated with regard to the solutions of Croatian internal laws: 2004 Maritime Code and 1978 Law on Obligations. However, the most comprehensive chapters of this Part are devoted to the legal regulation of the "passenger contract" at the international level. The author separately elaborates on the rules of the 1961 International convention for the unification of certain rules relating to carriage of passengers by sea as well as on the rules of 1974 Athens Convention relating to the carriage of passengers and their luggage by sea, including chapters dealing with 1976, 1990 and 2002 Protocol to the Athens Convention.

Conventions and Protocols regulating global liability of the shipowner are also analyzed in this part of book, because of their important influence upon the system of liability for death of or personal injury to a passenger.

Part II – Contract of carriage of passenger's luggage by sea In this Part the author deals with the definition of this type of contract, explains the difference between "cabin luggage" and "other luggage", and also elaborates on rights and obligations of the contracting parties. The central chapter of this book is devoted to the carrier's liability for the loss of or damage to luggage as well as to his liability for the late delivery of the luggage. Special attention is drawn to the regulation of this subject matter at the international level. Author particularly analyzed relevant rules of the Athens Convention with respective Protocols.

In the Part III author deals with legal regulation for the liability for damage occurring during the carriage of passengers and their luggage by sea in comparative law. This Part

provides overview of internal laws governing liability for damage suffered by a passenger in 20 different states.

The topic of the fourth part of book is "Contract of carriage of passengers and their luggage by air, railway and road. This Part contains elaboration on the important questions related to the carriage of passengers and their luggage in air and land transport. Special attention is drawn to the liability of the carrier.

In conclusion remarks the author places emphasis on the fact that the legal regulation of the carriage of passengers has been subject to important changes at the internal (Croatian) and international level. 2004 Maritime Code increases the limits of carriers liability according to the 1990 Protocol to Athens Convention. That Code also increases the limits of global shipowner's liability concerning passenger physical integrity according to the 1996 Protocol to the 1976 Convention.

The author concludes that the trend toward strengthening passenger's legal position is obvious. However, the global uniformity of the law governing carriage of passengers by sea has not yet been achieved, due to different economic interests of various countries.

Appendix contains an overview of the ratification status (by countries) for maritime conventions and protocols that regulate carriage of passengers and their luggage by sea.

The book is written clearly and concisely. It is a valuable work in the field of maritime law. We recommend it to everyone who has a practical or academic interest in this important subject of maritime law.